

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ**

**ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА, ПЕРСПЕКТИВИ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Житомир 2025

УДК 371.011 (07)

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 8 від 23.04. 2025 р.)

Рецензенти:

Пантюк Тетяна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Карапузова Ірина - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

Сахневич Ірина - кандидат педагогічних наук, доцент, методист Навчально-методичного кабінету професійно-технічної освіти у Житомирській області.

Інноваційні процеси в дошкільній освіті: теорія, практика, перспективи: зб. наукових праць / за заг. ред.: О.О.Максимової, М.А.Федорової. Житомир: ЖДУ ім. Івана Франка, 2025. 199 с.

Збірник наукових праць є комплексним результатом досліджень сучасних інноваційних підходів у дошкільній освіті. У виданні розглядаються теоретичні основи та практичні аспекти реалізації інноваційних концепцій і методик розвитку дітей раннього й дошкільного віку. Зокрема, розкриваються інклюзивні моделі освіти, технології компетентнісного та середовищного підходів у дошкільлі, а також підготовка фахівців до інноваційної діяльності в ЗДО. Окрему увагу приділено забезпеченню наступності між дошкільною та початковою ланкою.

Збірник стане корисним для науковців, педагогів, управлінців, здобувачів і всіх, хто прагне вдосконалити свою діяльність у сфері дошкільної освіти.

© Колектив авторів, 2025

© Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЙ ТА МЕТОДИК РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО Й ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
Бичева Тетяна. Ранній розвиток дитини за технологією Марії Монтессорі	7
Вістизенко Катерина. Білінгвальна культура спілкування дітей дошкільного віку: нормативно-правовий аспект	10
Гончар Юлія Особливості формування уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку	13
Горщик Світлана. Роль партнерства ЗДО і сім'ї у гендерному вихованні дітей старшого дошкільного віку	17
Григорчук Людмила. Формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку шляхом ознайомлення з професіями дорослих в ЗДО	20
Денисовець Вікторія. Формування творчих здібностей дітей середнього дошкільного віку засобами арт-технологій	24
Держанівська Катерина. LEGO-конструювання як засіб пізнавального розвитку дітей дошкільного віку	27
Іваницька Вероніка. Сюжетно-рольова гра як засіб виховання умінь міжособистісної взаємодії дітей дошкільного віку	30
Кирилюк Галина. Інноваційні підходи до організації освітньої діяльності з дітьми раннього віку засобами нестандартного ігрового обладнання	33
Колосовська Валентина. Розвиток soft skills у дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор	36
Кравченко Ольга. Естетичне виховання дітей середнього дошкільного віку на заняттях з образотворчої діяльності	40
Кулеша Оксана. Виховання любові до Батьківщини у дітей середнього дошкільного віку	43
Куниця Тетяна. Формування культурно-гігієнічних навичок у дітей раннього віку	46
Кутішенко Діана. Розвивальний потенціал казки у формуванні емоційного інтелекту в дітей раннього віку	49
Літвінець Інна. Особливості процесу виховання морально-правової поведінки у дітей старшого дошкільного віку	52
Матвійчук Олександра. Організація партнерської взаємодії вихователя закладу дошкільної освіти з батьками вихованців засобами електронного освітнього середовища	55
Мельник Наталія. Особливості розвитку діалогічного мовлення у дошкільному віці	58
Мельник Таміла. Педагогічні засоби виховання звукової культури мовлення в дітей молодшого дошкільного віку	62
Немержицька Людмила. Мотивація дітей дошкільного віку до праці в природі за допомогою казок	65

Рибій Катерина, Панченко Єлизавета. Використання програми «Казкова фізкультура» під час фізичного виховання дітей дошкільного віку	67
Романчук Богдана. Формування технічних навичок малювання у дітей середнього дошкільного віку в процесі художньої діяльності	70
Скумін Світлана, Сорочинська Оксана. Вплив сюжетно-рольової гри на розвиток емпатії у дітей старшого дошкільного віку	74
Сушук Вікторія. Формування культури поведінки дітей середнього дошкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор	77
Тіщенко Дар'я. Розвиток творчих і когнітивних навичок дітей через аплікацію та оригамі	80
Усата Юлія. Розвиток уяви у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності	83
Устич В. Виховання моральних цінностей у дітей дошкільного віку засобами дидактичних ігор	86
Фокіна Катерина. Пальчиковий театр як інструмент стимулювання зв'язного мовлення у дітей раннього віку	88
Цаплінська Анна. Партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї з мовленнєвого розвитку дошкільників	92
Шевченко Олена. Роль вихователя в адаптації дитини раннього віку до закладу дошкільної освіти	95
РОЗДІЛ 2. ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ТА МЕТОДИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗДО	
Манчинська Наталія. Організація та управління закладом дошкільної освіти на засадах колегіальності	99
РОЗДІЛ 3. ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ ТА ПРАКТИКИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
Бірська Юлія. АВА-терапія як один із корекційних методів для роботи з дітьми з аутизмом	103
Висоцька Оксана. Арт-терапія як метод розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами	105
Егорова Анастасія, Старкова Анастасія. Співпраця вихователів і батьків у рамках інклюзивної освіти	108
Інорт Наталія. Су-джок терапія як інноваційний інструмент мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку в інклюзивному середовищі	111
Мельник Тетяна. Соціальна інтеграція дітей з особливими освітніми потребами	115
Понтюк Софія. Музикотерапія як засіб роботи зі страхами дошкільників з порушеннями психофізичного розвитку	118
РОЗДІЛ 4. ТЕХНОЛОГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ТА СЕРЕДОВИЩНОГО ПІДХОДІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО	

Антипчук Любов, Гужанова Тетяна. Формування екологічної компетентності дітей середнього дошкільного віку під час спостереження за природним довкіллям	121
Будішевська Віра. Формування технологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобами lego-конструювання	124
Герасимчук Аліна. Особливості розвитку мовленнєвої творчості дітей передшкільного віку в ігровій діяльності	127
Дідківська Ірина. Використання ігрової технології «квест» в освітньому процесі ЗДО	131
Жовна Роман. Плюси і мінуси цифрових технологій при формуванні комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку	137
Костюшко Олександра. Інноваційні оздоровчі технології як засіб фізичного розвитку дітей дошкільного віку	140
Мудрак Анна, Гужанова Тетяна. Формування громадянської компетентності дітей середнього дошкільного віку засобами декоративних на народних розписів	144
Мурга Анастасія. Напрями роботи з формування мовленнєвої компетентності у старшому дошкільному віці	148
Романюк Юлія. Формування природничо-екологічної компетентності у дітей дошкільного віку в умовах освіти сталого розвитку	151
Троцька Тетяна. STREAM-освіта: формування природничо-екологічної компетенції дітей старшого дошкільного віку	154
Яківчук Маша. Методичне забезпечення формування навичок збереження та зміцнення здоров'я у дітей старшого дошкільного віку засобами здоров'язбережувальних технологій	157
РОЗДІЛ 5. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	
Чепіль Марія. Професійні плани як інструмент самореалізації студентів	161
Скоморовська Ірина, Матішак Маріанна. Організація самостійної роботи студентів у ЗВО як основа ефективної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти	164
Гордійчук Наталія. Психолого-педагогічна підготовка студентів молодших курсів педагогічного коледжу спеціальності 012 «Дошкільна освіта» до вивчення фахових дисциплін: спецкурс «Основи дошкільної освіти з практикумом»	167
Зимовець Олена. Підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку	173
Іваніцька Тетяна. Використання інструментів формуального оцінювання під час викладання фахових дисциплін	178
Білодід Діана. Андрагогічні та інноваційні підходи у навчанні дорослих	181

Бобрицька Анастасія. Розвиток цифрових компетентностей у вихователів закладів дошкільної освіти як основа їхньої інноваційної діяльності	184
Дегтяр Марина, Стародуб Діана. Інноваційні технології у професійному розвитку педагогів дошкільної освіти	188
РОЗДІЛ 6. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	
Колесник Тетяна. STEM-освіта як механізм забезпечення наступності у навчанні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку	193
Ізовіта Алла. Перехід від дошкільної до початкової освіти: проблеми наступності та шляхи їх вирішення	195

УДК 376-056.034:376.016

Софія ПОТЮК,

*доктор філософії, асистент кафедри фізичної терапії, реабілітації,
спеціальної та інклюзивної освіти
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

МУЗИКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ РОБОТИ ЗІ СТРАХАМИ ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність проблеми. Час від повномасштабного вторгнення на території України став часом викликів для кожного українського громадянина. Час, який негативно впливає на психіку, що веде до порушення ментального і фізичного здоров'я. Час появи страхів у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, а особливо з порушеннями психофізичного розвитку.

Страх – це емоція, яка супроводжує українців кожного дня, що сигналізує про небезпеку. Дорослі повинні захистити внутрішній світ дітей від негативних діянь зовнішнього середовища. Оскільки, третю частину доби діти дошкільного віку перебувають у закладі дошкільної освіти, а «домінантою дошкільля визначається індивідуальна освітня траєкторія особистості, що передбачає суб'єктивний підхід до дитини, врахування особистісно-орієнтованих обставин організації освітнього середовища, врахування суспільних обставин освітнього процесу [5, с.97]», то відзначаємо значну роль методів, прийомів та інноваційних технологій, застосованих на заняттях, які сприяють розблокуванню та усвідомленню почуттів, розкриттю емоцій та напруги, ліквідації негативних емоцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Численні наукові дослідження вказують, що музикотерапія має особливе значення у роботі з дітьми дошкільного віку (Ю. Бондаренко, Н. Бочаріна, В. Гур'єва, І. Каменєва, Г.Кіцак, Н. Цюлипа). З точки фокусу проблематики висвітлюємо науковий доробок Н. Квітки [2], зокрема, в якому детально розкрито програму розвитку «Музикотерапія» для дітей з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти. Загалом, у цьому полі актуальним є аспект теоретичного напрацювання, який підтверджуємо вектором практичного спрямування щодо організації корекційно-розвивальної роботи з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку дошкільного віку.

Усвідомлення значимості проблеми зумовило вибір теми наукового доробку, метою якого постало дослідження музикотерапії як засобу роботи над страхами, спричиненими афективним компонентом.

Виклад основного матеріалу. Для наскрізного опрацювання здійснюємо аналіз ключової дефініції. Серед різних трактувань поняття музикотерапія, на нашу думку, найбільш дотичне до проблематики знаходить відображення у погляді І. Малишевської, який окреслює, як-от: «складова частина психолого-педагогічних і психотерапевтичних методів, які сприяють подоланню бар'єрів у спілкуванні розумінню себе та інших, знятті психічного напруження, створенні можливостей для самовираження, набутті навичок адекватної групової поведінки та соціалізації [4]». Підкреслюємо, що студіювання наукових

відомостей розкриває ряд завдань, які сприяють реалізації під час впровадження музикотерапії у роботі з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку дошкільного віку, а саме: розвиток координації, концентрації уваги, творчих здібностей, зниження фізичного та емоційного напруження, рівня тривоги, подолання страхів, формування моральних цінностей, створення атмосфери взаємодовіри та захищеності.

Розглянемо основні організаційні аспекти впровадження музикотерапії у закладі дошкільної освіти: проведення занять двічі на тиждень, тривалість одного заняття 15-30 хвилин, додатково – мимовільне прослуховування оздоровчої музики в процесі ігрової діяльності, малювання, ліплення, ранкової гімнастики, перед тихою годиною. Зазначимо, що у процесі музикотерапії використовуються вокальні та дихальні вправи, які мають оздоровчий вплив. Хоча, підтримуємо слухне зауваження педагога Е. Жак-Далькроза, що «часте або постійне використання одного і того ж музичного твору на заняттях формує у дітей рухові штампи, як наслідок не може відповідати цілям музичного твору [1, с.59], відтак добір музичних позитивно-ліричних творів класичних композиторів здійснюється з врахуванням гармонійного поєднання мелодії і ритму. Зокрема, для роботи над страхами педагогами-практиками рекомендовано прослуховувати Шостанович – фрагменти 6,7,8 симфонії, Шенберг – опера «Чекання».

Продовжимо розвідку акцентуванням на методичних аспектах у процесі безпосередньої роботи з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку для подолання страхів. Практикуємо алгоритм проведення музикотерапії у закладах дошкільної освіти, побудований на принципі контрасту (розігрівання, кульмінація, врівноваження): музичне привітання; визначення настрою дитини за музичним інструментом; музично-танцювальна діяльність (вокальні та дихальні вправи, пальчикова гімнастика); прослуховування музичного твору; відтворення музики малюнком/інсценізація пісень; музична релаксація [3, с.24]. Більш детально висвітлимо етапи заняття та вправи, які доцільно застосовувати для реалізації очікуваних результатів.

На вступному етапі заняття практикуємо вправу «Інструментальний настрій», з метою визначення та демонстрування настрою дитини з порушеннями психофізичного розвитку за допомогою музичного інструменту. Наприклад, маракас, дзвіночок – спокійний; фортепіано – сумний; барабан – сердитий; бубон, металофон – радісний.

Під час основного етапу, з метою усвідомлення почуттів та ліквідацією негативних емоцій, реалізовуємо музично-танцювальна діяльність та прослуховування музичних творів. Зокрема, використовуємо гру «Музичний діалог», «Чарівна, музична коробочка страху» та вправу «Послухай і намалюй». Гра «Музичний діалог» передбачає роботу в парах. Існує декілька варіантів програвання даної вправи, в залежності від цілей: перший варіант – діти обирають музичний інструмент, який відповідає за їх страх, спілкуються по черзі, відтворюючи звуки, на обраному інструменті; другий варіант – показ страху за допомогою рухів тіла – дзеркальне відтворення рухів у парі за допомогою кульок в правій та лівій руці під музичний супровід. Очевидно, що музика спонукає до дії весь організм, бо сприймається не тільки єдиним органом

чуття – слухом. Гра «Чарівна, музична коробочка страху» зумовлює вербальний опис страху дитиною під музичний супровід. Щодо вправи «Послухай і намалюй» з арт-терапевтичних відтінком, то, прослухавши музичний твір, дітям потрібно відтворити малюнком музику, як асоціюється із страхом, характером музики. Деталі малюнку індивідуально проговорюємо з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку та згодом з батьками цих дітей.

На заключному етапі реалізовуємо музичну релаксацію. Отже, з метою швидшого запам'ятовування, усвідомлення та реагування дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, початок і закінчення заняття організовуємо за допомогою єдиного музичного інструмента: барабана, трикутника, дзвіночка тощо.

Як результат, музикотерапія забезпечує розвиток пізнавальних здібностей, знімає стреси, стимулює роботу мозку завдяки корекційно-розвитковому потенціалу. Також вважаємо перевагою використання музикотерапії як засобу роботи зі страхами дітей дошкільного віку, в тому що дитина не відчуває психотерапевтичного впливу, опосередкованими музичними вправами, оскільки не помічає процесу лікування.

Висновки. На закінчення слід підкреслити, що важливо створити середовище, в якому дитина з порушеннями психофізичного розвитку здатна до самовираження, готова поділитися хвилюваннями, зокрема страхами, продемонструвати емоції, вийти на контакт з дорослими, а одним із засобів, який зумовлює широку палітру свободи у прояві емоцій – музичотерапія. Завдяки взаємодії з музикою діти з порушеннями психофізичного розвитку забувають про труднощі і страхи, долають бар'єри у спілкуванні та адаптації до навколишнього середовища.

До подальших напрямів наукових студій відносимо дослідження впливу музикотерапії на подолання агресії дошкільнят з порушеннями психофізичного розвитку.

Список використаних джерел

1. Завалко К.В., Ібадуллаєва А.Е. Використання концепції музичного виховання Е. Жак-Далькроза в контексті доінструментальної підготовки дошкільників. *Інноваційна педагогіка*, 2018. Вип. 6. С.57-60
2. Квітка Н.О. Музикотерапія як варіативна складова музичного виховання дошкільників в умовах інклюзивного навчання. *Теоретичне і методичне забезпечення навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами*, 2018. Вип.7. С. 92-97.
3. Кошель В.М., Новик М.В. Використання музикотерапії в умовах освітнього процесу закладів дошкільної освіти: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта», методистів, вихователів закладів дошкільної освіти, музичних керівників та батьків дітей дошкільного віку Чернігів: ФОП Баликіна О.В., 2020. 84 с.
4. Малишевська І. А. Теорія і практика навчання музики дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з використанням музикотерапії : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02. Київ. 2017. 456 с.
5. Пантюк Т.І., Ярушак М.І., Павлюх Н.С., Потюк С.В. Дошкільна освіта в умовах сьогодення: детермінанти і домінанти. *An International journal.Herald pedagogiki. Nayka I Praktyka.* Warszawa. № 51. С. 96–99. DOI: http://www.xn--e1aaifpcds8ay4h.com.ua/files/97_3_ii_2020_herald_pedagogiki_51.pdf